

re szab egy avatart, figurát magának. Mikrofon segítségével felmondhatja a kívánt szöveget, vagy egyszerűen csak begépezi azt, és a kiválasztott hangon visszamondja azt a kis voki figura. A projekt kezdetén például nagyon hatékony jégtörő módszerként tud működni, hiszen még a partnerintézmények diákjai nem ismerik egymást, félénkebbek, így a program segíthet legyőzni a gátlásaikat, félelmeiket például a bemutatkozás alatt. Ezeket a kis bemutatkozókat egy link segítségével könnyedén el lehet küldeni a partnereknek, szülőknél is. Lehetőség nyílik mindezt beágyazni egy weboldalra, a projekt TestvérTerére, vagy meg lehet osztani közvetlenül több közösségi oldalon is.

Szófelhő-készítők

Több ingyenes online szófelhő-generátor is elérhető a webról, amelyekkel percek alatt változatos szófelhőket készíthetünk. A szófelhő lényege, hogy egy adott témához kapcsolódóan kerülnek összegyűjtésre különböző szavak, kifejezések. Amellett, hogy ez nagyon látványos tud lenni, hasznos eszköz is például egy fogalomtár elkészítéséhez, vagy akár intézményünk, településünk bemutatásához a projekt elején. De akár feladványokat is készíthetünk irodalomórára úgy, hogy egy vers szavait illesztjük szófelhőbe.

Szófelhő készítő alkalmazások: Wordle, Tagxedo, Tagul

Prezi – www.prezi.com

„Középpontban az ötletek, középpontban a gondolatok.” – ez a magyar fejlesztésű Prezi mottója. A hagyományos prezentációkészítőtől főként abban tér el, hogy lényegében egy határok nélküli szerkesztőfelületen dolgozhat az ember, mely szakít a linearitással, nincsenek hagyományos értelemben vett diák. Zoom-olni lehet a felületen, felülről nézni egy-egy folyamatot, így lehetővé válik a rész-egész kapcsolatok átlátása és bemutatása. Az összefüggések életre kelnek, új értelmet nyernek egy preziben. Használható teljesen online is, de elérhető offline módon is az elkészített segédanyag. A prezi készítése közben másokat is meg lehet hívni, és közösen szerkeszthető a felület. Könnyedén megosztható, továbbítható, lementhető az elkészített bemutató. A teljesen kezdők is bátran belevághatnak egy prezentáció elkészítésébe, hiszen könnyen, egyszerűen használható, illetve nagyon jó bemu-

tatók, oktató anyagok találhatóak a honlapon. Korábban elkészített hagyományos prezentációt is fel lehet tölteni, és interaktívvá lehet tenni néhány perc alatt videók, hivatkozások, kész grafikus elemek segítségével.

Képszerkesztő alkalmazások

Digitalizálódó világunkban lassan eljutunk oda, hogy a kép a szöveg nélkülözhetetlen részévé válik. Színesíti, kiegészíti azt. A projektmunka során rengeteg kép készülhet, melyeket szeretnénk partnereinkkel megosztani, egy-egy közeledő ünnepkör feldolgozásához képeslapokat, posztereket, kollázsokat, montázsokat szeretnénk készíteni a diákokkal. Ma már számos erre alkalmas eszköz, online, ingyenesen használható eszköz érhető el a weben. Ezeknek is legfőbb jellemzője a felhasználóbarát szerkesztőfelület, könnyű átláthatóság, látványos, profi végeredmény. Képszerkesztők, montázs, kollázs, képeslapkészítő alkalmazások a Fotor, Photofunia, BeFunk, Photoscape, Smilebox, I wish you to, Pixlr, Animoto, Thinklink és még sok más.

Kreatív és szórakoztató alkalmazások

Ezeknél az alkalmazásoknál a felhasználók fantáziáját kell igénybe venni, a variációknak csak a képzelet szab határt. Akár képregényt, akár animált állatokat vagy agytekervényeket is igénybe vevő keresztretjevényeket lehet készíteni velük. Egy kis türelemre, némi angoltudásra szüksége lesz, de az alkalmazások bevetésekor felcsillanó diákszemek miatt megéri a fáradságot. Használja bátran például a www.fodey.com, a www.makebeliefscomix.com, www.jigsawplanet.com oldalt vagy a Crossword Labs-t.

A webkettes alkalmazások bemutatása és elemzése már csak területi okokból sem lehet célunk. Ráadásul az érdekesebbnél érdekesebb megoldások, szoftverek gombamód szaporodnak, csak győzzük követni megjelenésüket a népszerűbb gyűjtőoldalakon, például a Go2Web20-n vagy a Web2.0Backpack-on.

Sorozatunk befejeztével mindenkinek nagyon kellemes nyári szünetet, aktív feltöltődést és a következő iskolára izgalmas ötletek begyűjtését kívánunk.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Társaság (MME) – anélkül, hogy jelöltnek hirdette volna meg, tehát a „népszavazást” mellőzve, „antidemokratikusan”, akárcsak a földikutyá esetében – a 2018-as év madarának a vándorsólymot, *Falco peregrinust* nevezte meg. Vajon miért? Gondolhatnánk, azért, mert a kihalófélben levő madárfajok közé tartozik – de nem. Az állandónak mondható világállományát 100 ezertől 500 ezerig becsülik.

A vándorsólyom a sarki területek kivételével minden kontinensen előfordul, ezért ún. *kozmpopolita* faj, viszont tájainkon, értsük alatta Németországot, Magyarországot és persze (Cseh) Szlovákiát – ezt már Brehm idejében is megállapították – ritkán költ. Ha mégis, annak ellenére, hogy előnyben részesíti a síkságokat, egészen a Kárpátok vonulatáig felmegy, ezért az ott költőket *perempopulációnak* nevezik. A vándorsólyom ugyan fészekben költ, de nem a sajátjában, mert építeni nem tud, ezért a tojó sziklafalak üregeibe, sík vidékeken elhagyott, rozoga varjú- vagy gémfészkekbe rakja 3-4 gömbölyű tojását, melyeket a szülők felváltva költenek ki. A fiókákat is együtt gondozzák.

Az 1960-as évek második felében a magyar ornitológusok már lemondtak róla. Kétkedtek benne, hogy egyáltalán visszatér tájainkra, mert úgy tűnt, miután az utolsó párt 1964-ben sikerült megfigyelniük, végképp elment tőlünk. Aztán, csodák csodája, 1997-ben újra megjelent a Pilisben, s azóta kezd egyre gyakoribbá válni. Eleinte 17 egyedet számoltak össze Magyarország területén, 20 év múlva már 20, illetve 32 fészkelő párt sikerült nyomon követni, ami nem kis fáradságba került. Ugyanis – ezt már

CSICSAY ALAJOS

A VÁNDORSÓLYOM

régóta tudják – az öregek ragaszkodnak a megszokott helyükhöz, de a fiatalok ősszel délre költöznek, az északi populáció viszont hozzánk jön telelni. Ezért vonatkoztatják rá a *kóborló* jelzőt, ami nem éppen találó, mert útjai nagyon is céltudatosak. Régebben azért nehezteltek rá, mert a házi galambokat tizedelte, ám a fő táplálékai a seregély, a vízi, mocsári madarak, általában a varjú nagyságú madarakat kedveli, de képes egy tűzokot is elejteni, holott maga nem nagyobb egy megtermett varjúnál. De csak a tojó, mert a hím általában egyharmadával kisebb tőle. Szívesen vadászik rágcsálókra, hüllőkre és rovarokra is. Írásomban gyakorta megjegyzem, a káros és a hasznos szavaink nem tartoznak a biológiai fogalmak közé. A vándorsólyom a fészkelő hely közelében nemigen szerez táplálékot, azonban Németországban figyelték meg, hogy egy pár negyven kilométerről hordta fiókáinak a galambokat. Ezen csodálkozni lehet, de ha tudomásul vesszük, hogy a világ leggyorsabb állata – mértek már nála 322 km/óra sebességet is –, akkor nincs benne semmi meglepő. A gyorsaságot illetően a második helyen a gepárd mint nagymacska áll, a maga 110 kilométerével, csak hogy ő rövidtávúfutó, ezért hamar kifárad, ami a vándorsólyomra nem jellemző. Madarunk fejlett izmai révén állítható, hogy nagyon erős, ügyes és gyors. Áldozatait általában röptükben kapja el. Tán egyedül a bóbis tudja a levegőben tett meglepően gyors és hirtelen fordulataival kicselezni.

Írtam már, hogy tanárim a múlt század második felében szigorúan vették a rendszertant, ami azóta teljesen megváltozott. A nappali és éjjeli ragadozó madarak megnevezést a mai

szakirodalomban hiába keresnénk, mert korszerűtlenné váltak, és lett helyettük *sólyom-* és *bagolyalakúak*, azaz *Falconiformes* és *Strigiformes*ek rendje. Azért tegyem hozzá, már rég rájöttek, hogy ezek a madarak még csak nem is rokonok. Állattani vizsgáim előtt mindig amiatt izgultam, nehogy a ragadozó madarakat vagy az énekesmadarakat mint tételt húzzam ki, mert akkoriban még sok volt körülöttük a bizonytalanság. (Azóta nem is ez a rendszertani nevük. Az előbbieket már jeleztem, az énekesmadár-idomúak, *Passeres* megnevezést pedig felváltotta a verébalakúak *Passeriformes* rendje).

Egyik tanárom arra hívta fel a figyelmünket, hogy a sólymokat arról a legkönnyebb felismerni, hogy a csőrük felső kávéján a kampó mögött fogszerű kiemelkedés látható. Persze a kitömött, szertári madarakon könnyű ezt észrevenni, de mi van akkor, ha a természetben pillantja meg valamelyiket az ember? Épp ezért nem árt, ha a madarak röptére, pontosabban a *röpkéjére* és a hangjára is némi figyelmet fordítunk. Ehhez azonban sokat kellene a szabadban bóklászni, amire a mai fiataloknak kevés idejük akad. Most megint megszólal bennem az öreg pedagógus: nagyon sajnálom a túlzásba vitt tananyaggal butított gyereket. Rengeteg élménytől fosztja meg szegényeket az eszement rohanó világ. Más kiutat nem látok számukra, mint a sokszor elátkozott számítógépen való barangolást, amelyen sok hasznos információ meglehető, csak nehogy már ez is házi feladat legyen, mint a kötelező olvasmányok és az újabban divatba jött projektek készítése. Bocsnatot kérek a meredek kitérőért!

Visszatérve madarunkra, a vándorsólyom is a solymásmadarak közé

sorolható, mint legtöbb rokona, a vágómadár-félék, *Accipitridae* és a sólyomfélék, *Falconidae* közül sokan. Hogy az ősmagyarok mennyire szerettek velük vadászni, bizonyítja a tény, hogy szent madaruk lett a turul, melyet a sas és a sólyom keverékéből szobornak mintázott meg valaki valamikor, s feltehetőleg ezáltal, illetve a legenda révén vált nemzeti összetartozásunk egyik szimbólumává. A solymászat, mint az imént említettem, az ősmagyarok kedvelt foglalkozása volt, valószínűleg a szórakozása is, mondhatnánk, a sportja. Még az Árpád-házi királyok és az Anjouk idejében is. Az első, vagyis a legrégebb solymászkönyvet, persze latinul, Nagy Lajos solymásmestere, Ladislaus Hungaricus írta, melynek töredékei mindmáig fennmaradtak, de hogy hol őrzik őket, nem sikerült a nyomára lelnem. Arról viszont könnyen tudomást szerezhetünk – mert ma már ilyen is van –, melyik madárfaj melyik államnak a nemzeti madara. Például a vándorsólyom Angoláé és az Egyesült Arab Emírségé. A szirti sas négy állam osztozik: Albánia, Kazahsztán, Németország és Skócia. Lengyelországa a rétisas, Belgiumé a vörös vércse, Egyiptomé a pusztai sas, Panamáé szintén egy sasféle, a hárpia, Mongóliáé lett a kerecsen sólyom, de hadd ne soroljam. Néhány államnak nincs nemzeti madara, köztük Szlovákiának sem. Sokan tippelnek arra, hogy a kerecsen, másik magyar néven – a ráró volt az, amelyik turulként maradt meg. Ám Magyarországnak ma mégsem ő a nemzeti madara, mert a turul több annál. Jóllehet, a magyarokat is megilletné egy élő sólyomféle, vagy a Hunyadiak révén legalább a holló, ehelyett az illetékesek a magyar nemzet madarának a tűzokot választották...